

DIN LUPTA MASELOR MUNCITOARE HUNEDORENE IN PERIOADA 1934—1937

de MIRCEA VALEA

După criza economică mondială din 1929—1933 economia României a cunoscut o oarecare înviorare. Creșterea producției însă nu a fost decât parțială. S-au dezvoltat în primul rând ramurile legate de industria care slujea pregătirilor războiului antisovietic¹.

Dominată de un număr restrâns de carteluri și trusturi, legate în special de capitalul englez, francez și american, economia românească este împinsă în această perioadă tot mai mult în sfera intereselor Germaniei hitleriste, de către clasele exploatare².

Relativa înviorare economică și creșterea profiturilor burgheziei și moșierilor români s-au bazat în special pe intensificarea exploatării masei muncitoare. În 1934—1935, pentru a se acoperi cheltuielile de înarmare, au fost mărite atât impozitele pe salarii, cât și impozitele asupra mărfurilor de larg consum. Salariile muncitorilor au continuat însă să scadă, ajungând cu 11% sub nivelul celor din 1932. În 1936—1937 deși salariile medii au crescut întrucâtva, ele au rămas totuși sub nivelul anului 1932³ din cauza creșterii cu 40—50% a prețurilor produselor de larg consum⁴.

În vederea intensificării exploatării oamenilor muncii, a înăbușirii luptelor lor revoluționare și a întetirii cursei înarmărilor, burghezo-moșierimea din România a dezlănțuit o puternică ofensivă pentru instaurarea dictaturii fasciste. Politica cercurilor reacționare românești a fost o politică de lichidare a puținelor libertăți burghezo-democratice care mai existau, de orientare spre un război împotriva Uniunii Sovietice⁵.

În aceste grele condiții, Partidul Comunist din România a mobilizat masele muncitoare la lupta pentru apărarea intereselor lor vitale, pentru a bara drumul fascismului și războiului.

¹ *Lupta P.C.R. împotriva fascizării țării, pentru crearea Frontului Popular Antifascist (1934—februarie 1938)*, Editura Politică, 1958, p. 16.

² *Ibidem*.

³ *Anuarul statistic al României pe 1937 și 1939*, p. 313.

⁴ D. Turcus, *Din lupta P.C.R. împotriva fascismului*, în „Lupta de clasă” nr. 8, 1959.

⁵ *Lupta P.C.R. împotriva fascizării țării, pentru crearea Frontului Popular Antifascist (1934 — februarie 1938)*, p. 21.

„Lupta plină de abnegație, dusă, sub conducerea partidului, de clasa muncitoare și de forțele progresiste grupate în jurul ei a frînat pentru un timp procesul de fascizare a țării“⁵.

Pe linia dezvoltării ramurilor industriale legate de pregătirile războiului antisovietic, statul burghezo-moșieresc își îndreaptă atenția și asupra industriei hunedorene. În acest sens, în 1934, la Uzinele de Fier din Hunedoara sînt repuse în funcțiune două furnale, numărul muncitorilor angajați ajungînd la circa 2 000 față de 600 cîți lucrau în 1933⁷. De asemenea, minele de la Brad, aparținînd societății „Mica“ își sporesc producția auriferă, angajînd un număr însemnat de muncitori. În același timp însă, Direcțiunea Minelor din Lupeni concedia 240 muncitori zilieri, iar Societatea minieră „Lonea“ își anunța antreprenorii că „de la 1 iunie 1934 nu vor mai primi cărbuni, urmînd să rămînă fără lucru 169 de muncitori“⁸.

Plenara a V-a lărgită a C.C. al P.C.R. din august 1936, demascînd politica de infometare a maselor, dusă de către guvernul liberal, arăta că, deși exista o oarecare înviorare în unele ramuri industriale, politica burghezo-moșierească a redus nivelul de trai al maselor populare la proporții îngrijorătoare. „Șomajul bintuie pe mai departe, — relata una din rezoluțiile Plenarei — ajutorul pentru șomeri lipsește. Intensitatea muncii crește, salariile scad, viața se scumpește din cauza taxelor de consumație și a politicii de monopol a trusturilor“⁹.

În Valea Jiului societățile miniere hotărîseră în februarie 1936 să concedieze o mare parte dîntre muncitori, invocînd drept motiv scăderea cererii de cărbune din partea C.F.R.-ului. În cazul cînd unii mineri vor pleca de bunăvoie — condiționa conducerea minelor — cei rămași vor munci 14 zile pe lună, iar dacă societățile miniere vor fi silite să continue concedierile, pentru a nu rămîne fără lucru alți mineri, cei rămași vor munci 9—11 zile lunar.

Comisariatul de poliție din Petroșani anunța că în urma acestei hotărîri „muncitorii... sînt îngrijorați deoarece cu cît o să cîștige, aproape că nu au cu ce trăi“¹⁰.

Nețînînd seama de faptul că munca în mină constituia unicul mijloc de existență al minerilor, societățile respective concediază forțat un număr mare de muncitori, reducînd totodată luna de lucru la 11 zile. O

⁵ G. h. Gheorghiu-Dej, *Cuvîntare la cea de a XV-a aniversare a eliberării țării*, în „Scînteia“ din 23 august 1959.

⁷ Arh. St. Hunedoara—Deva, Filiala Petroșani, fond comisariatul de poliție, dosar 1, fila 2 și 4.

⁸ *Ibidem*, fila 43—44.

⁹ *Documente din Istoria Partidului Comunist din România, 1934—1937*, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 423.

¹⁰ Arh. St. Hunedoara—Deva, filiala Petroșani; fond. com. pol. dosar 1, fila 18.

situație asemănătoare exista și la Uzinele de Fier din Hunedoara. În aprilie 1936, sînt concediați „pe timp nelimitat“ peste 150 muncitori de la secția de reparat vagoane¹¹. Concedierilor li se adăugau salarii derizorii, neplătite cu luni în urmă. Minerii cîștigau lunar 1 200—1 300 lei, sumă insuficientă pentru întreținerea unei familii¹². Din acest salariu de mizerie se făceau rețineri de 300—400 lei pentru fondul de pensii, fondul de boală, fondul de înmormîntare, biserică, muzică, sport etc.¹³.

Muncitorii de la Uzinele din Hunedoara de-abia în septembrie 1936 au primit salariile pe luna iulie „astfel că din această cauză le este grea situația, cu atît mai mult cu cît nici în Consumul Uzinei nu se află articolele ce le sînt strict necesare“¹⁴. În plină iarnă a anului 1936, în Petroșani mai funcționa doar mina „Est“, urmînd ca și aceasta să se închidă în scurt timp. Populația minieră din Petroșani se frămînta, deoarece o dată cu închiderea acestei mine, muncitorii erau nevoiți să plece în alte centre miniere din Valea Jiului, unde condițiile de trai erau și mai proaste. Situația grea a muncitorilor hunedoreni era agravată în acest timp și de intensificarea măsurilor de reprimare prin introducerea și aplicarea unor legi cu caracter fascist. În vara anului 1934, a fost elaborată cunoscuta lege fascistă a „protecției muncii naționale“ prin care se prevedea că 80% din angajații întreprinderilor trebuiau să fie de origine romînă. Analizînd caracterul acestei legi, „Scînteia“, organul C.C. al P.C.R., arată că prin aruncarea în stradă a muncitorilor aparținînd naționalităților asuprite, capitaliștii vor să forțeze pe muncitorii romîni să accepte scăderea salariilor și înrăutățirea condițiilor de lucru¹⁵. Aplicarea legii „protecției muncii naționale“ lovea direct în sute de muncitori hunedoreni, în special în minerii din Valea Jiului. Scopul principal al aplicării ei a fost însă acela de a crea sciziuni în rîndurile muncitorimii prin ațîțarea naționalismului șovin și de a sparge unitatea de luptă revoluționară a proletariatului. Guvernarea Romîniei burghezo-moșierești nu au reușit însă nici în anii fascizării țării, după cum nu reușiseră nici în anii anteriori să realizeze acest lucru. Muncitorii romîni, maghiari, germani etc. din Valea Jiului și Hunedoara au continuat cu fermitate lupta lor comună împotriva exploataților comuni.

*
*
*

Anii 1934—1937 au intrat în istoria mișcării muncitorești din țara noastră, ca ani de lupte înverșunate, duse de P.C.R. pentru a crea un larg front popular antifascist care să bareze calea fascizării țării și să împiedice transformarea ei într-o colonie a Germaniei hitleriste. Lupta pentru făurirea frontului comun al maselor populare împotriva fascis-

¹¹ Arh. St. Hunedoara-Deva, filiala Petroșani, fond com. pol. dos. 1, fila 22.

¹² *Ibidem*, fila 50.

¹³ *Ibidem*, fila 43.

¹⁴ *Ibidem*, fila 86.

¹⁵ „Scînteia“ 25 martie 1935.

mului și războiului a fost legată în mod nemijlocit de către Partidul Comunist cu lupta pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare. Întărit din punct de vedere organizatoric, ideologic și al tacticii sale de luptă, în urma Congresului al V-lea, și cu prestigiul mărit în fața maselor populare, după eroicele lupte din 1933, Partidul Comunist din România a organizat și condus în 1934, puternice greve și manifestații pentru cucerirea revendicărilor economice și politice ale oamenilor muncii, împotriva fascizării țării. La aceste lupte au participat metalurgiștii din București, Brașov, ceferiștii din Iași, București, Galați, petroliștii din Valea Prahovei, textiliștii din Buhuși etc.¹⁶. În Valea Jiului, la Reșița și Arad, muncitorii mineri și metalurgiști erau pregătiți pentru lupta împotriva exploatării și a fascismului, de la începutul anului¹⁷.

Care era situația mișcării muncitorești hunedorene în această perioadă? Forța conducătoare a întregii activități revoluționare a proletariatului din Hunedoara o constituiau comuniștii. Activitatea comuniștilor mineri era condusă nemijlocit de comitetul regional din Valea Jiului, creat cu scopul ca acest centru important industrial să fie legat și condus direct de C.C. al P.C.R.¹⁸. O mare importanță pentru desfășurarea cu succes a muncii comuniștilor din Hunedoara, în conducerea luptei maselor populare, a avut Plenara C.C. al P.C.R. din aprilie 1934. Subliniind faptul că sindicatele constituie principala formă a muncii legale de masă, Plenara a cerut comuniștilor să-și intensifice munca pentru întărirea sindicatelor revoluționare și a opoziției roșii în sindicatele reformiste din Valea Jiului¹⁹.

P.C.R. și-a concentrat atenția asupra sindicatelor, organizații de masă care cuprindeau un însemnat număr de muncitori, pătruns fiind de însemnătatea hotărâtoare a unității clasei muncitoare. În scopul realizării Frontului unic muncitoresc, era neapărată nevoie de înfăptuirea unității de acțiune, pe baza sarcinilor concrete izvorite din cerințele de zi cu zi ale clasei muncitoare și din problemele arzătoare: primejdia fascismului și a războiului²⁰.

Adresându-se populației muncitoare hunedorene, manifestele comuniștilor din Hunedoara chemau muncitorimea la crearea unității sindicale, a Frontului unic de jos, pentru a putea stăvili drumul fascismului²¹. Dacă liderii oportuniști social-democrați au refuzat de fiecare dată orice propunere a Partidului Comunist de încheiere a Frontului unic muncitoresc, în rindurile organizațiilor locale ale P.S.D., chemările la unitate au găsit un puternic ecou. Curentul pentru înfăptuirea

¹⁶ *Lupta P.C.R. împotriva fascizării țării, pentru crearea Frontului Popular Antifascist* (1934 – febr. 1935), p. 31.

¹⁷ *Documente din Istoria Partidului Comunist din România, 1934–1937*, p. 60.

¹⁸ *Ibidem*, p. 125.

¹⁹ *Ibidem*, p. 130.

²⁰ *Lupta P.C.R. împotriva fascizării țării, pentru crearea Frontului Popular Antifascist*, p. 34.

²¹ Arhiva Dr. Petru Groza, cutia 32, vol. 7, fasc. I, 1936.

unității de acțiune a proletariatului, curent manifestat jos în mijlocul membrilor de rînd ai P.S.D., a avut ca urmare organizarea unei puternice acțiuni grevești în martie 1936, în Valea Jiului. În urma liti-giului ivit între societățile miniere și muncitori în legătură cu noul contract colectiv de muncă, în care minerii revendicau mărirea salariilor cu 15%, Curtea de Casație a dat cîștig de cauză patronilor. Organizații și conduși de P.C.R., muncitorii mineri, uniți în front unic, declară grevă la 16 martie, cerînd totodată: anularea concedierilor forțate, in-troducerea a 20 de zile de lucru lunar și urcarea salariilor cu 15%. Greva ia sfîrșit doar în 31 martie, cînd, în urma tratativelor duse la București între delegații muncitorilor și reprezentanții Ministerului Muncii, se stabilește ca societățile miniere să renunțe la concedierile forțate, să se lucreze în medie 19 zile pe lună, și să se acorde prime variind între 1—6 lei pe zi, potrivit diferitelor categorii de muncitori²². Frontul unic de jos, înche-gat în acțiunea de pregătire și desfășurare a grevei, a demonstrat necesitatea unității clasei muncitoare, care numai unită și sub conducerea partidului marxist-leninist poate obține elibe-rarea sa de sub orice exploatare. Greva din martie 1936, din Valea Jiu-lui a îmbogățit experiența luptei pentru unitate, condusă de Partidul Comunist din România, care „a știut — după cum releva un document — să formeze frontul unic de luptă pe întreprindere... la Arad, în Valea Jiului...“²³.

Principala atenție a P.C.R., îndreptată spre făurirea unității clasei muncitoare și organizarea luptei proletariatului, era însoțită de o grijă permanentă pentru strîngerea în jurul clasei muncitoare, într-un front larg de luptă împotriva fascismului și războiului, a tuturor păturilor sociale asuprite și amenințate de fascism. Înfăptuirea acestui țel depin-dea în mod nemijlocit, în afară de crearea frontului unic muncitoresc, și de strîngerea legăturii P.C.R. cu țărănimea, cu intelectualitatea cin-stită, cu meseriașii, funcționarii etc. interesați în propășirea democratică a țării, în apărarea independenței patriei. Rezoluția C.C. al P.C.R. din februarie 1935, sublinia că: „Pentru a împiedica măsurile fasciste ale guvernului care lovesc în toate păturile populației muncitoare ale Ro-mîniei și pentru a tăia drumul dictaturii militaro-fasciste ce se pregă-tește, e necesar de mobilizat în jurul clasei muncitoare și sub hegemonia clasei muncitoare, a tuturor aliaților ei, de creat în jurul simbului proletar înche-gat laolaltă prin frontul unic și sub conducerea Partidu-lui Comunist, un larg front popular antifascist“²⁴. Lupta antifascistă con-dusă de P.C.R. s-a intensificat în cursul anului 1935 în urma aplicării consecvente a liniei Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniste: crearea Frontului popular antifascist avînd ca nucleu Frontul unic al clasei muncitoare. Pentru atragerea maselor largi populare la lupta anti-

²² Arh. St. Hunedoara—Deva, filiala Petroșani; fond. com. pol. dosar 1, fila 22.

²³ *Documente din Istoria Partidului Comunist din România, 1934—1937*, p. 433.

²⁴ *Ibidem*, p. 214.

fascistă, pentru făurirea Frontului popular, Partidul Comunist a înființat în 1935 o serie de noi organizații de masă legale. Dintre aceste organizații o largă activitate pentru apărarea libertăților cetățenești a avut „Blocul pentru apărarea libertăților democratice“.

În județul Hunedoara, „Blocul democratic“ își organizează secții începînd din iarna anului 1936. Chestura poliției din Deva sesiza cu această ocazie organele sale superioare în februarie 1936, că delegații ai „Blocului democratic“ au sosit din București la Deva, unde au luat legătură cu comuniștii și cu dr. Petru Groza, „în vederea organizării unei secții a amintitului Bloc în Deva“²⁵. Tot în februarie ia ființă o secție a „Blocului democratic“ la Brad, iar în martie se formează o secție compusă din 60 de membri la Petroșani²⁶. Apar secții și în orașele Hunedoara și Hațeg. Poliția alarmată, raporta că secțiile „Blocului democratic“ vin în contact direct tot mai des, cu masele populare, cu prilejul diferitelor întruniri din județ²⁷.

„Blocul democratic“ a convocat adunări la care comuniștii protestau împotriva regimului aplicat deținuților antifasciști. Astfel protestele deținuților comuniste — aduse în închisoarea din Deva de la Mislea — împotriva regimului barbar ce li se aplica, au găsit sprijin în afara zidurilor închisorii. În marea adunare populară organizată la Deva de către organizația locală P.C.R. în 9 februarie 1936, se formează o Comisie în frunte cu prof. Petre Constantinescu-Iași în sprijinul deținuților comuniste, care cere autorităților eliberarea lor²⁸. Adunarea populară a fost urmată de o puternică demonstrație la care masele de oameni ai muncii au cerut respectarea libertăților cetățenești și un regim democratic²⁹. În acest timp, poliția din Deva anunța că „în oraș s-au răspîndit manifeste comuniste care au fost aruncate prin curțile locatarilor“³⁰. Manifestele exprimau solidaritatea cu antifasciștii întemnițați.

Ținînd seama de starea de spirit antifascistă a maselor populare, P.C.R. ia inițiativa încheierii unui acord de acțiune comună antifascistă între organizația „Frontul plugarilor“ și „Uniunea muncitorilor și plugarilor maghiari“ (MADOSZ). Acordul se încheie în 24 septembrie 1935 în comuna Băcia (actualul raion Hunedoara). Era un pas important pe drumul realizării Frontului popular antifascist în România.

În noiembrie 1935, Consiliul sindical din Tg. Mureș anunță Comitetul Frontului popular alcătuit în jud. Hunedoara că aderă la Frontul popular antifascist, „ca astfel cu forțele unite muncitorii, plugarii și mica burghezie să poată răspunde atacurilor care sînt îndreptate contra lor“³¹. Prima mare manifestație a Frontului popular antifascist are loc

²⁵ Arh. St. Hunedoara—Deva, filiala Petroșani, fond. com. pol. dosar 1, fila 2.

²⁶ *Ibidem*, fila 28.

²⁷ *Ibidem*, dosar 11, fila 11.

²⁸ *Ibidem*, fila 11.

²⁹ Ziarul „Cîmpul“ 15 febr. 1936.

³⁰ Arh. St. Hunedoara—Deva, filiala Petroșani, dos. 1, fila 2.

³¹ Arhiva Dr. Petru Groza, dosar 33, vol. 4, fasc. 1.

la Deva în 3 noiembrie 1935. În moțiunea votată cu această ocazie se arăta că în fața creșterii pericolului de război și a fascismului numai concentrarea tuturor forțelor democratice din țară și din afară îi va putea ține piept.

În 26 noiembrie 1935 se încheie un nou acord de front popular antifascist între reprezentanții Partidului socialist (Popovici) și ai „Blocului democratic“. Cele două organizații salutau o dată cu încheierea acordului, prima manifestare de front popular de la Deva și își exprimau dorința de a desăvârși împreună misiunea istorică a înfringerii fascismului și a restabilirii adevăratelor libertăți democratice. Partidul socialist și „Blocul democratic“ chemau „toate organizațiile muncitorești, politice și sindicale, partidele național-tărănesc, radical-tărănesc, sîmburele de front popular de la Deva, comercianții, asociațiile de meseriași, funcționari și intelectuali și tot ce este organizație democratică, să hotărască cu un ceas mai devreme încheierea Frontului popular democrat între toate forțele democratice din România“³².

Din inițiativa Partidului Comunist din România, în decembrie 1935, delegați ai „Blocului pentru apărarea libertăților democratice“ și ai Partidului socialist, sosesc la Deva în vederea încheierii unui nou acord de front comun cu organizațiile „Frontul plugarilor“ și „MADOSZ“, în scopul lărgirii Frontului popular antifascist existent. Cu această ocazie se trimite o moțiune-telegramă guvernului și autorităților în care se atrage atenția acestora asupra arestărilor făcute în rîndurile organizațiilor antifasciste și se ia atitudine împotriva regimului neomenos din închisori. Adunările de constituire ale Frontului popular antifascist convocate din inițiativa comunistilor se desfășoară cu succes, sub lozinca luptei împotriva fascismului în comunele: Folt, Certej, Buituri, Sarmisegetuza, etc. Populația muncitoare hunedoreană primește entuziasmată ideea creării Frontului popular antifascist. În 6 decembrie 1935, reprezentanții celor 4 organizații democratice semnează acordul de luptă comună împotriva fascismului, la Țebea (actualul raion Brad)³³.

³² Arhiva Dr. Petru Groza, dos. 26, vol. III, fasc. 16.

³³ Ținînd seama de importanța acestui act istoric redăm în întregime textul acordului încheiat: „În fața situației actuale, caracterizată prin înmulțirea măsurilor reacționare și tendința mereu crescîndă a unui regim de dictatură fascistă care poartă în ea germeul mizeriei, și în urma acordurilor încheiate între «Frontul plugarilor» și «Uniunea muncitorilor și plugarilor maghiari» și între Partidul socialist și «Blocul pentru apărarea libertăților democratice», organizațiile mai jos semnate prin delegații lor oficiali în ședința de la 6 decembrie 1935, ținută la Țebea, în munții Apuseni, am stabilit încheierea următorului acord de Front popular democratic, pe baza următorului program minimal de acțiune: Împotriva dictaturii fasciste indiferent de forma pe care o îmbracă, împotriva permanentizării cenzurii și stării de asediu; pentru libertatea presei și a întrunirilor, pentru dreptul de organizare politică, sindicală și culturală a mulțimilor muncitoare și intelectuale, împotriva scumpetei și fiscalității excesive; pentru rezolvarea datoriilor agricole în folosul țărănimii și susținerea completă a programului Frontului plugarilor din Ardeal; pentru lichidarea datoriilor micilor negustori și meseriași, împotriva proiectului de lege a meseriilor; pentru egalitatea de tratament a tuturor naționalităților conlocuitoare,

Organizațiile încadrate în Frontul popular antifascist, bazate pe acordul încheiat la Țebea, cheamă toate forțele democratice din țară, în vederea realizării unei înțelegeri comune. Bazându-se pe legăturile existente între comuniști și unele grupuri de stînga din P.N.Ț., organizațiile antifasciste se adresează comitetului județean P.N.Ț. Hunedoara, demonstrînd necesitatea înfăptuirii unui front comun de luptă pentru înlăturarea primejdiei fasciste. I se cere organizației județene P.N.Ț. să transmită conducerii sale centrale propunerea făcută, „prevenind astfel divizarea forțelor în detrimentul obștesc, care va culmina cu certitudine în dezastru pentru țara noastră”³⁴.

Conducerea centrală a P.N.Ț. urmărind desființarea organizațiilor democratice și încercînd totodată să apară – contrar realității – în fața opiniei publice ca partid care luptă împotriva fascismului, refuză adeziunea la Frontul popular, invitînd organizațiile unite în acest front să se încadreze în rîndurile P.N.Ț.³⁵.

Ca urmare a activității comuniștilor în organizațiile național-țărăniște pentru atragerea membrilor de rînd ai acestora la lupta împotriva fascismului – numeroase organizații locale ale P.N.Ț., trecînd peste conducerea centrală a partidului, pășesc spre încheierea frontului comun de luptă. În 14 ianuarie 1936, se încheie între organizațiile încadrate în Frontul popular și organizația județeană P.N.Ț. Hunedoara, un acord de front popular antifascist privind alegerile parțiale din Hunedoara de la 18 februarie 1936³⁶. Asemenea acorduri s-au încheiat și în alte centre din

pentru libertatea națională a poporului român; împotriva zăgăzuirii libertății culturii față de studențime și fiii de cetățeni săraci; pentru o lege electorală pe baza proporționalității, pentru alegeri libere, pentru mărirea salariilor și condițiuni de muncă mai omenești pentru tineret și femela muncitoare; pentru amnestierea tuturor celor căzuți în lupta lor pentru apărarea libertăților democratice; împotriva modificării Constituției în sens reacționar, împotriva organizațiilor fasciste, împotriva militarizării și înarmării acestor organizații, împotriva războiului, pentru pace, pentru menținerea și întărirea actualelor pacte de alianță și prietenie. Cele 4 organizații cred că prin acordul încheiat exprimă năzuințele și luptele multîmilor muncitoare, intelectuale, mic-burgheze și a tuturor categoriilor sociale producătoare din România. Lărgind acordurile semnate la Deva și București, sîntem convinși că pășim pe calea înfăptuirii unei mari răsuni istorice: impunerea prin luptă a unui regim de libertate, de democrație reală. Acordul încheiat între cele 4 organizații își are originea în frămîntarea și acțiunea multîmii muncitorești și țărănești, hotărîte să înfrunte prin toate mijloacele orice fel de aventură dictatorială reacționară. De la Țebea, din ținuturile lui Horia și ale lui Avram Iancu, primii luptători pentru libertate și dreptate socială, ne adresăm întregului popor din această țară și tuturor organizațiilor democratice: Partidul național-țărănesc, Partidul radical-țărănesc, Partidul social-democrat, Partidul socialist-unitar, tuturor asociațiilor de meseriași, comercianți, funcționari, pensionari și intelectuali, cum și organizațiilor muncitorești, politice și sindicale, să se alătore acțiunii noastre, pentru a înfăptui cu un ceas mai devreme adevăratul front popular între toate forțele democratice din România, singura cheazășie a luptei pentru libertate și pace.” (Arhiva Dr. Petru Groza, dosar 33, volum 4, fasc. 1).

³⁴ *Ibidem*, dosar 26, volum 3, fascicola 16.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*, dosar 33, vol. 4, fasc. 1.

România, dovedind dorința maselor populare de a lupta unite împotriva fascizării țării. La aceste alegeri, ca urmare a strîngerii legăturilor dintre organizațiile locale a P.C.R. și a P.S.D., membrii P.S.D. au votat candidații propuși de Frontul democratic.

La alegerile din 18 februarie 1936 în jud. Hunedoara, Frontul democratic a obținut 31 965 voturi, iar gogo-cuziștii numai 7 241 de voturi³⁷.

Deși ținute sub teroare, alegerile parțiale din Hunedoara, care au adus victoria Frontului popular, au constituit pentru organizațiile strînse în Frontul democratic o bază solidă în dezvoltarea mișcării antifasciste. „Succesul forțelor democratice în alegeri — arăta raportul politic al C.C. al P.C.R. la Conferința națională din 1945 — a dovedit justețea punctului de vedere al partidului nostru, că împrejurările obiective din România permiteau închegarea unui larg front antifascist bazat pe frontul unic muncitoresc, care ar fi putut stăvili drumul fascismului”³⁸.

Dezlănțuind un nou val de teroare împotriva organizațiilor de stînga, democratice, guvernul înscenează o serie de procese la Iași, Cluj și Chișinău luptătorilor antifasciști. În toată țara masele sînt mobilizate de P.C.R. pentru a protesta împotriva sugrumării libertăților cetățenești. „Secțiile «Blocului democratic» — informează poliția din Deva — au început să se agite făcînd proteste contra condamnării prof. Constantinescu-Iași și contra intenției guvernului de a dizolva «Blocul democratic pentru apărarea libertăților democratice»”³⁹.

Lipsa unității clasei muncitoare pe plan general și a unui larg Front popular antifascist cît și reacționarismul conducerii P.N.Ț. au înlesnit guvernului liberal să treacă la desființarea „Blocului pentru apărarea libertăților democratice” în vara anului 1936⁴⁰.

Cu toate măsurile polițiste, profund antipopulare luate de guvern împotriva organizațiilor antifasciste, P.C.R. a continuat neobosit să lupte contra fascizării țării, pentru apărarea intereselor maselor populare.

În iulie 1937, guvernul liberal stabilise alegeri comunale și județene. După dizolvarea — o dată cu venirea liberalilor la putere — aproape a tuturor consiliilor comunale alese și înlocuirea lor cu comisii interimare provizorii, în care intrau aderenți ai guvernului, Tătă-răscu caută să asigure consiliile comunale și județene și pentru viitor, cu elemente de încredere.

Referindu-se la aceste alegeri, circulara secretariatului C.C. al P.C.R. din iulie 1937, arăta: „Peste tot trebuie avut în vedere că aceste alegeri trebuie duse în primul rînd contra fasciștilor și tuturor grupărilor de dreapta”, și în acest sens cere: „să se mobilizeze masele sub lozincă creării unui larg front popular”⁴¹.

³⁷ *Lecții în ajutorul celor care studiază istoria P.M.R.*, Editura Politică, București, 1960, p. 362.

³⁸ G. h. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ed. a IV-a, p. 18.

³⁹ Arh. St. Hunedoara-Deva, filiala Petroșani; fond. com. pol. dosar 1, fila 11.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar 1, fila 22.

⁴¹ *Documente din Istoria Partidului Comunist din România, 1934-1937*, p. 406.

La alegerea consiliului comunal din Deva, organizațiile democratice încadrate în Frontul popular antifascist depun lista cu 28 de candidați. Conducerea P.N.Ț. refuză colaborarea cu organizațiile de stînga, trecîndu-și candidații pe „lista cetățenească” care cuprindea partidele reacționare.

Alegerile ținute în 25 iulie 1937 au arătat că masele aderă la ideea Frontului popular antifascist. Partidele fasciste nu au realizat însă succesele pe care le scontau, cu tot sprijinul autorităților. Forțele democratice au înfrînt partidele fasciste reacționare la Hunedoara⁴².

Toate acestea dovedeau justetea liniei politice a P.C.R., care susținea că existau condiții obiective prielnice pentru făurirea unui larg front antifascist în întreaga țară. Respingerea sistematică a propunerilor P.C.R. de lărgire a Frontului popular existent de către conducerea P.N.Ț. și de către șefii social-democrați de dreapta a dus la torpilarea Frontului popular antifascist.

Activitatea desfășurată de Partidul Comunist din România în rîndurile muncitorimii hunedorene, între anii 1934—1937, a avut, ca urmare — concomitent cu respingerea unor atacuri patronale — cîștigarea unor revendicări economice și obținerea unor rezultate politice. Peste capul șefilor social-democrați de dreapta, comuniștii au reușit să răspîndească în mase ideea necesității unității de acțiune a clasei muncitoare și să făurească pe plan local puternice nuclee ale Frontului popular antifascist, în special în centrele miniere din Valea Jiului.

Partidul Comunist din România a reușit în perioada acestor ani să mobilizeze masele largi de oameni ai muncii din județul Hunedoara la luptă antifascistă, închegînd Frontul popular antifascist pe plan local. Bogata experiență cîștigată în organizarea maselor muncitoare la luptă pentru dreptul la muncă, piine și libertate, împotriva fascismului, a permis comuniștilor hunedoreni să conducă, în anii întunecați ai războiului, lupta oamenilor muncii din această regiune împotriva odioasei dictaturi militaro-fasciste antonesciene, împotriva războiului antisovietic.

⁴² Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ed. a IV-a, p. 18.